

door J.B. DREESEN

Onze tweede wandeling doorheen de Toponymie van 's Heerwoutermans Ambacht (1) gaat naar het 30ste Begin. Dit begin bevat het westelijk deel van de parochie Sinte-Catharina-West. De beschrijving ervan luidt als volgt :

"Beghinnende west noordt westwaert over vanden laetsten voor(seide) p(er)cheelen noordtwaert over den DYCWEGH, tusschen den DYCKWEGH ande zuudts(eide), STEREEPVLIETKIN ande noordt(seide) metten westhe(nde) ande CLEENE ZYDELINGHE jehens tghesceet vanden ambochte ende metten oosthe(nde) anden GROOTEN SLUUSVLIET e(nde) es tbeloop daer p(iet)e(r) DAENS e(nde) Aernoudts f(ilius) Adam ZWADDE beede inne wuenen).

vanden zuudtwesthe(nder) in"

Situieren we even de grenzen van dit gebied op een hedendaagse kaart.

NOORDWAART OVER DEN DYCWEGH. Den DYCWEGH was de baan die zuid van Oostende in oostelijke richting naar Bredene liep, en westelijk, langs de Nieuwen Oostendse Watergang tot Sinte-Catharina west om dan over de Steense Dijk te vervolgen tot Wilskerke en zelfs verder tot Nieuwpoort. Het gedeelte waarvan hier sprake is stemt praktisch overeen met het huidige tracé van de Prins Roselaan op Mariakerke.

TUSSEN DEN DYCWEGH AAN DE ZUIDZIJDE EN HET TERSTREEEPVLIETKEN AAN DE NOORDZIJDE. De grens aan de noordzijde wordt gevormd door het TERSTREEEPVLIETKIN. Door Dr. Ir. AMERYCKX werd het TERSTREEEPVLIETKIN geïdentificeerd als het ALBERTUSGELEED (2). Dit geleed, waarvan enkel nog een klein deel bestaat aan de westzijde van de Duinkerke weg, werd volledig opgenomen in de bouwzone van de wijk Mariakerke. Dit geleed liep echter van de Steense Dijk naar de Derbylaan, kruiste daarna de Dilbeeklaan en de Groenendaal- laan, bereikte aan de Spalaan haar dichtste naderingspunt tot de Nieuwpoortse Steenweg om vervolgens weer zuid te draaien en de Choqueelstraat en de Duinkerke weg te dwarsen, om ten noorden van de KRUISTHOFSTEDE te voorschijn te komen. Het TERSTREEEPVLIETKIN is een overblijfsel van de kreek die vroeger het eiland TESTREEP of TERSTREEP van het vasteland scheidde.

MET HET WESTEINDE AAN DE CLEENE ZYDELINGHE. Een ZYDELINGHE was een zomerdijk die nog niet tot een volslagen zeedijk (winterdijk) was opgewerkt. De CLEENE ZYDELINGHE, die in dit gedeelte de scheiding vormde tussen 's Heerwoutermansambacht en Camerlinckxambacht (tghesceet vanden ambocht) liep vanaf PANNEVOXHOUCK (op de Steense Dijk) in westelijke richting om over de huidige Duinkerke weg, op de scheiding van Stene en Leffinge, noord te draaien ter hoogte van de huidige ingang van het vliegveld de Nieuwpoortse Steenweg te dwarsen om haaks op de huidige Zeedijk uit te komen, westelijk van de kerk van Mariakerke (Duinenkerkje).

MET HET OOSTEINDE AAN DE GROOTEN SLUISVLIET. De GROOTE SLUISVLIET, de afwateringsvliet van 's Heerenwoutermansambacht, was de basis van het huidige tracé van de Steense Dijk, en liep van de Ieperlee (vaart Plassendale-Nieuwpoort) te Snaaskerke naar de sluis van 's Heerwoutermansambacht te Mariakerke.

Vergelijken we de oppervlakte van het aldus bepaalde 30ste begin

op een moderne kaart dan komen we, bij benadering tot eenzelfde waarde.

Waar we voor de Ommeloper een totale oppervlakte hadden van 207 gemeten, 1 lijn, 24 roeden wat ongeveer overeenstemt met 91,223 ha. vonden we op een moderne kaart 81 ha. Het verschil van 10 ha. ligt bij de benadering van de situering van de verschillende referentiepunten.

In dit 30ste begin vonden we de volgende toponymen, buiten de vier die we hierboven vernoemden. We volgen de landmeter van de Ommeloper niet die in de zuidwesthoek begon, wij beginnen in de zuidoosthoek waar de DYCWEGH de GROOTE SLUISVLIET kruist.

SNOUXHEULEBRUGGE - Volgens VERWIJS-VERDAM is HEUL-HUEL een verwulfdde (holle of bolle) brug. In West-Vlaanderen betekent een Heul een houten of stenen brug over een gracht of beek. Een stenen heule wordt ook DUIKER genoemd.

We hebben hier te maken met de HUELE die over de GROOTEN SLUISVLIET lag, en waarschijnlijk door enen SNOUX gemaakt was of hem had doen aanleggen.

We vervolgen langs de DYCWEGH in westelijke richting.

de HARDE VUST - hofstede. Waarschijnlijk een alusie op de bewoner of een van de vroegere bewoners. Harde Vust = Harde Vuist (VERDAM).

de hofstede van Pieter DAENS - naar de bewoner van dat ogenblik. een stuk grond DE RULLAERT geheten - Het woordt komt niet voor bij VERDAM, noch bij DE BO. Komt wel voor het werkwoord RULLEN. VERDAM en DE BO geven als betekenis pellen, klepperend ronken, in de molen breken. Boekweit, bonen, erwten enz. rullen.

't WALSTICK - stuk land waarrond een brede gracht loopt (DE BO).

Langs de CLEENE ZYDELINGHE vinden we :

't POORTSTICK - een stuk land dat waarschijnlijk kon afgesloten worden, slagboom ?

TEGHELRIESTICK - uit de tekst blijkt dat een deel afgegraven was, dus waarschijnlijk uitgetegeld = uitgebakken, waarvan de klei gebruikt was om bakstenen te maken.

een stick DE QUADE VIER GEMETEN - Volgens VERDAM had QUADE de betekenis van slechte, geringe, waardeloos. Het gaat hier dus over een stuk dat als landbouwgrond minder opleverde dan normaal.

de hofstede van DE GRYSE - naar de bewoner van dat ogenblik.

een stick daert 't OVENKOT opstaet - waarschijnlijk 't ovenkot van de hofstede DE GRYSE.

een stick BAECKE ZANELKIN geheten - oorsprong onbekend. Misschien naar een vroegere eigenaar geheten.

Langs de TERSTREEPVLIET noteren we van west naar oost :

een stick met NICKES WALEPIT - volgens DE BO heeft WALE = WIEL de betekenis van diepe draaikolk. Waarschijnlijk een put met water waar ooit een kind (Nicke) in verdronk.

't PEERDELSTICK - dit woord komt niet voor noch bij VERDAM noch bij DE BO.

DE CROMME STRYNCK - een aanduiding van de vorm van het stuk.

AN LEDEKINS DAM - volgens VERDAM had DAM niet alleen de betekenis van dam, dijk, wel, verhoogd voetpad langs het water maar ook van erf, werf, grondgebied, dus DAM van LEDEKIN - Erf van Ledekin (persoonsnaam).

de hofstede van Libris Adam ZWADDE - hofstede van de kinderen Adam Zwadde - zie beschrijving van het 30ste begin; Aernoudts F(ilius) Adam Zwadde.

Langs de GROOTE SLUISVLIET, van noord naar zuid, noteren we :

het TWYSSEL TWRYSSAETE STICK - voorlopig niet thuis te brengen.

de hofstede van Adriaen MAES - naar de bewoner van dat ogenblik.

de FOCX HOFSTEDE - waarschijnlijk genoemd naar een vroeger of vorige eigenaar of bewoner.

Alles bij elkaar een flinke oogst.

(1) Rijksarchief Brugge. Watering Blankenberge nr. 517. Ommeloper van 's Heerwoutermans Ambacht. 1559. 30ste begin.

(2) Dr. Ir. J. Ameryckx. Tijdschrift Biekorf 1955. blz. 268.

Voor de uitleg van de verschillende woorden werd gebruik gemaakt van J. VERDAM. Middelnederlands Handwoordenboek. ISBN 90 247 0713 7. L.L. DE BO. Westvlaamsch Idioticon. Gent 1892.

ARTESISCHE PUT

De fotobladzijde reproduceert één beeld van een stereo-opname die bewaard wordt in het archief van onze Heemkring.

Volgens Daniël FARASYN kan het gaan om een gezicht op de eerste artesische put opgetrokken aan de Babylonestraat tegenaan het Leopoldpark (rechts op de foto).

Absolute zekerheid heeft hij evenwel niet daar het gekalseide "rondpunt" vooraan hem niet bekend voorkomt.

Toch meenden we - al is het raadsel niet opgelost - onze lezers deze foto te mogen aanbieden.